

ענישה קולקטיבית ואוטומטית על רוכבי האופניים החשמליים

משתמשי רכב שנמנעים מלשלם ביטוח חובה, או שנוהגים ללא רישיון נהיגה בתוקף, נענשים על פי החוק בשלילת זכותם לפיצויים. נהגי אופנים חשמליים נענשים בעצם באותו אופן, כשהם כלל לא נדרשים ולא יכולים להוציא רישיון נהיגה או לקנות ביטוח

19:25 18.07.2020 מאת: **אריאל פרוילר**

שני פסקי דין שניתנו לאחרונה בבית המשפט המחוזי בתל אביב דנו בשאלה האם אופנים חשמליים הם "רכב מנועי", כהגדרת המונח בחוק.

בפסק הדין הראשון נקבע שאופניים חשמליים אינם רכב מנועי, ולכן דין הרוכב עליהם כדין הולך רגל רגיל. במקרה כזה, אם רוכב האופניים נפגע מרכב אחר, הוא יקבל פיצוי מחברת הביטוח שמבטחת את הרכב הפוגע.

בפסק דין נוסף נקבע, בניגוד לפסק הדין הקודם, כי אופנים חשמליים נכללים בהגדרת "רכב מנועי", ולכן הרוכב בהם הוא בעצם נהג לכל דבר. משכך, מדובר בנהג חסר ביטוח, שאין לו עילת תביעה לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (פלת"ד), כיוון שאינו בעל רישיון נהיגה ואין לו ביטוח חובה. גם "קרנית", הגוף שהוקם מכוח החוק כדי לפצות נפגעים חסרי ביטוח, אינו מחויב לשאת בפיצויים לפי פסק הדין.

כדי להמחיש את העניין, ניקח לדוגמה משאית שדרסה רוכב אופנים חשמליים ופצעה אותו קשה. אם רוכב האופניים נחשב להולך רגל, הוא זכאי לפיצוי מלא מהחברה המבטחת את המשאית. אולם ברגע שמעמדו נהפך ל"נהג רכב מנועי חסר ביטוח", החוק לא חל עליו יותר והוא לא זכאי לפיצויים (אלא במסגרת תביעת נזיקין).

פסק הדין האחרון משאיר את כל רוכבי האופנים החשמליים ללא זכאות לפיצויים. גרוע מכך, פסק הדין מתעלם מרוח החוק, שנועד מטבעו לפצות את כל נפגעי התחבורה באשר הם. למעשה, פסק הדין הזה אינן לגמרי את כוונת המחוקק מ-1976 (אז חוקק חוק הפלת"ד), שלפיה יש לפצות את כל נפגעי תאונות הדרכים. ציבור שלם של נפגעי רכב, בתאונות הקשות ביותר, מופקר ללא זכות לפיצוי, והכוונה היא לציבור הפגיע ביותר - תלמידי בתי ספר, עובדים קשי יום - אלפי רוכבי אופנים חשמליים שמשתמשים בהם על מנת לחסוך תחבורה כבדה, עומסים, חניה וזיהום אוויר.

משתמשי רכב שנמנעים מלשלם ביטוח חובה, או שנוהגים ללא רישיון נהיגה בתוקף, נענשים על פי החוק בשלילת זכותם לפיצויים. נהגי אופנים חשמליים נענשים בעצם באותו אופן, כשהם כלל לא נדרשים ולא יכולים להוציא רישיון נהיגה או לקנות ביטוח, מכיוון שחוקי התעבורה לא חלים עליהם.

פסק הדין המאוחר מטיל עליהם, בעצם, ענישה קולקטיבית ואוטומטית: מצד אחד הם נוהגים ב"רכב מנועי" כדברי בית המשפט, ומצד שני, בגלל היעדר ביטוח או רישיון נהיגה (שלא באשמתם), הם מוחרגים מהחוק. פשוט נשללת מהם זכאותם הטבעית לפיצוי כהולכי רגל או כרוכבי אופנים רגילים אם רכב פוגע בהם.

קושי נוסף בפסק הדין המאוחר הוא שלילת הפיצויים של הולכי רגל שנדרסו על ידי אופנים חשמליים, מ"קרנית". החוק מעניק לנפגעי רכב מנועי, שהנהג בו היה ללא ביטוח חובה, זכות לפיצויים מקרנית. לא ייתכן להגדיר אופנים חשמליים כרכב מנועי שהרכב בהם לא זכאי לפיצויים, ומהצד השני לשלול גם מאלה שנפגעו מאופנים חשמליים את הזכויות לפיצויים מ"קרנית".

ההגדרה של רוכבי אופנים חשמליים כנהגי רכב מנועי מקרינה גם על תחומי ביטוח נוספים, ונפגעים אלה ייתקלו בקשיים מול המבטחים, למשל: בביטוחי תאונות אישיות, ביטוח תאונות תלמידים, וסוגים אחרים של ביטוח, שמחריגים כיסוי לתאונות דרכים בזמן נהיגה על רכב מנועי. אם רכיבה על אופניים חשמליים נחשבת לנהיגה ברכב מנועי, אזי מבטחי התאונות האישיות ומבטחי תאונות תלמידים יקפצו על עגלה ויסרבו לפצותם. אנו עלולים להגיע למצב שאלפים רבים של מבוטחים בפוליסות שונות יישארו "חסרי ביטוח", רק בגלל התוצאה של פסק הדין המאוחר.

המלה האחרונה בנושא עדיין לא נאמרה. בית המשפט העליון ידרש לעניין, שנכון להיום יש לו השלכות קשות מאוד על רוכבי אופניים חשמליים. לדעתי, העליון צריך לתקן את העוול כך שהרוכבים יפוצו כמו כל נפגע אחר של תאונות דרכים. האופציה האחרת היא לחייב את המדינה ברגולציה, שמשמעותה ביטוח חובה לרוכבי אופנים חשמליים בכל גיל.

הכותב הוא עו"ד ממושרד עו"ד אריאל פרויליך, שותף מייסד בפירמת עורכי הדין פרויליך פרחי המתמחה בתביעות נזיקין וביטוח